

สรุปและข้อเสนอแนะ

การศึกษาวิจัยในครั้งนี้งศึกษาเรื่อง อิทธิพลของการรับรู้เหตุการณ์ทางการเมืองที่มีผลต่อพฤติกรรมการลงคะแนนเสียงเลือกตั้ง การที่บุคคลจะได้รับข่าวสาร หรือ ส่งข่าวสารไปยังผู้อื่นนั้น ต้องเกี่ยวข้องโดยตรงกับการสื่อสาร การสื่อสารเป็นหัวใจสำคัญของพฤติกรรมมนุษย์ในการอยู่ร่วมกันในสังคม มนุษย์ได้ใช้วิธีการต่าง ๆ ติดต่อกับคนอื่น ๆ เพื่อที่จะบอกข่าวสาร ข้อมูล ตลอดจนความรู้สึกนึกคิด ความเห็นและแลกเปลี่ยนประสบการณ์ต่อกัน การสื่อสารเป็นกระบวนการถ่ายทอดจากผู้ส่งไปยังผู้รับโดยผ่านช่องทางซึ่งสามารถนำสารไปถึงผู้รับได้ จะเห็นได้ว่า ประเด็นสำคัญของการสื่อสารอยู่ที่ปฏิสัมพันธ์ของมนุษย์ ถ้าคนเราไม่มีความสัมพันธ์กัน การสื่อสารย่อมเกิดขึ้นไม่ได้ ดังนั้น การสื่อสารจึงเป็น "การแลกเปลี่ยนสัญญาณข่าวสารระหว่างบุคคล โดยตั้งอยู่บนพื้นฐานของความสัมพันธ์ของมนุษย์" และสิ่งสำคัญของการสื่อสารอยู่ที่การแลกเปลี่ยน "ข่าวสาร" ซึ่งมีความหมายกว้างขวางคลุมตั้งแต่ข้อเท็จจริงไปถึงความคิดเห็น และสภาวะอารมณ์ของแต่ละคน การสื่อสารจึงมีลักษณะเป็นกระบวนการ สามารถพิจารณาได้เสมือนระบบ ๆ หนึ่ง ดังนั้นในฐานะที่เป็นระบบจึงประกอบด้วยองค์ประกอบต่าง ๆ ที่มีความสัมพันธ์ซึ่งกันและกัน มีหน้าที่และวัตถุประสงค์ที่ต้องกระทำร่วมกันองค์ประกอบสำคัญของการสื่อสาร ได้แก่ ผู้ส่งสารหรือแหล่งสาร สาร ช่องทางสำหรับส่งสารหรือสื่อ และผู้รับสารซึ่งจะได้กล่าวถึงเป็นลำดับไป

จากผลการศึกษาวิจัยของนักวิชาการในเรื่อง พฤติกรรมการลงคะแนนเสียงเลือกตั้งซึ่งได้ศึกษาพิจารณาเชิงระบบทั่วไป ปัจจัยแวดล้อมที่เกิดขึ้นเฉพาะช่วงสมัยที่มีการเลือกตั้งซึ่งเป็นปัจจัยที่มีผลระยะสั้น (short-term forces) เช่น ภาพพจน์ที่มีต่อการปฏิบัติงานของพรรค สถานการณ์ภายในประเทศ จะแปรผันไปในแต่ละช่วงสมัยของการเลือกตั้ง เมื่อประมวลรวมกันแล้วจะมีผลต่อปัจจัยพื้นฐาน คือ ความนิยมพรรค ซึ่งอาจทำให้ผู้ลงคะแนนเสียงเปลี่ยนความนิยมพรรคจากพรรคหนึ่งไปยังอีกพรรคหนึ่ง จากผลการวิจัยดังกล่าวได้นำมาศึกษาเพื่อเทียบเคียงกับสภาพปัญหาของการวิจัยดังกล่าวมาแล้วในบทที่ 1 ดังนั้นวัตถุประสงค์ที่สำคัญของการศึกษาวิจัยนี้ก็คือศึกษาว่า การรับรู้เหตุการณ์ทางการเมือง และข่าวสารทางการเมืองในช่วงก่อนการเลือกตั้ง จะมีความสัมพันธ์กับแบบแผนการลงคะแนนเสียงเลือกตั้งอย่างไรหรือไม่

กลุ่มประชากรเป็นผู้มีสิทธิลงคะแนนเสียงเลือกตั้งเมื่อวันที่ 13 กันยายน 2535 ในเขต
อำเภอเมือง จังหวัดจันทบุรี จำนวน 261,968 คน การเลือกกลุ่มตัวอย่าง ผู้ศึกษาได้กำหนดการสุ่ม
ตัวอย่างแบบที่เป็นไปตามโอกาสทางสถิติ (probability sampling) โดยใช้การสุ่มตัวอย่างแบบ
หลายขั้นตอน (multi-stage sampling) จากกลุ่มประชากรผู้มีสิทธิออกเสียงเลือกตั้งในจังหวัด
จันทบุรี จำนวน 261,968 คน ขนาดของกลุ่มตัวอย่าง อ้างอิงค่าทางสถิติซึ่งกำหนดระดับของความ
เที่ยงตรงแม่นยำ (degree of precision) ของข้อมูลในระดับ 95 % และกำหนดเปอร์เซ็นต์ของ
ความผิดพลาดของค่าสถิติที่กำหนดได้จากตัวอย่างที่ระดับ +5%, -5% ดังนั้นจะได้กลุ่มตัวอย่างที่ศึกษา
จำนวน 400 ตัวอย่าง การเลือกใช้สถิติในการศึกษาและการวิเคราะห์ข้อมูล เพื่อที่จะทำให้ผล
การวิจัยที่ได้รัดกุมชัดเจนและเชื่อถือได้มากขึ้น การวิเคราะห์ข้อมูลในการวิจัยครั้งนี้จึงใช้เทคนิคทาง
สถิติ เช่น ร้อยละ, การหาค่าเฉลี่ยเลขคณิต (\bar{X}), การใช้สถิติแบบไคสแควร์ (Chi - Square)

สรุปผลการวิจัย

การศึกษาวิจัยในครั้งนี้เป็นการศึกษาเรื่อง อิทธิพลของการรับรู้เหตุการณ์ทางการเมืองที่มี
ผลต่อพฤติกรรมการลงคะแนนเสียงเลือกตั้ง มุ่งที่จะศึกษาอธิบายพฤติกรรมการลงคะแนนเสียงเลือกตั้ง
ของประชาชนครั้งนี้ว่ามีระบบ โดยใช้แนวความคิดของนักวิชาการตะวันตกเป็นตัวอธิบายพฤติกรรมการ
ลงคะแนนเสียงเลือกตั้งในครั้งนี้ ซึ่งได้แก่ ปัจจัยส่วนบุคคลที่เน้นฐานะ เศรษฐกิจและสังคมของ
บุคคล, อิทธิพลของการรับรู้ข่าวสารทางการเมืองและปัจจัยเชิงสถานการณ์ของระบบ โดยจะเน้นการ
ศึกษาด้านปัจจัยเชิงสถานการณ์ของระบบ ซึ่งมีผลศึกษาวิจัยในแนวความคิดนี้้อย่างมาก และจากผล
การวิจัยการเลือกตั้งของไทยเท่าที่ผ่านมาพบว่า สถานการณ์ทางการเมืองภายในประเทศไทยไม่มี
ผลต่อพฤติกรรมการลงคะแนนเสียงเลือกตั้ง จึงมีประเด็นที่เป็นปัญหาและประเด็นที่สนใจทำการวิจัย
พฤติกรรมการลงคะแนนเสียงเลือกตั้ง โดยใช้แนวความคิดและทฤษฎีว่าด้วยการรับรู้ข่าวสารทางการเมือง,
เมือง, ทฤษฎีการมีส่วนร่วมทางการเมือง และทฤษฎีพฤติกรรมการลงคะแนนเสียงเลือกตั้ง เป็นแนว
ทางการอธิบาย นอกจากนี้การศึกษายังให้ความสำคัญต่อตัวแปรภายนอก (external variables)
อันได้แก่ ปัจจัยทางด้านตัวแปรประชากรและปัจจัยทางสังคม อีกด้วย

จากการพิสูจน์สมมุติฐานของการศึกษาวิจัยเรื่อง อิทธิพลของการรับรู้เหตุการณ์ทางการเมืองที่มีผลต่อพฤติกรรมการลงคะแนนเสียงเลือกตั้ง พบว่า

1. ลักษณะของปัจจัยทางเศรษฐกิจและสังคมของผู้มีสิทธิในการออกเสียงเลือกตั้งในจังหวัดจันทบุรีในครั้งนี้ พบว่า โดยส่วนใหญ่แล้วเป็นเพศหญิงมีอายุอยู่ในช่วง 27 ถึง 37 ปี มากที่สุด มีระดับการศึกษาในระดับปริญญาตรี อยู่เป็นจำนวนมากและมีอาชีพทางด้านเกษตรกรรมเป็นส่วนใหญ่ นอกจากนี้พบว่ามีสิทธิในการออกเสียงเลือกตั้งในจังหวัดจันทบุรีโดยส่วนใหญ่แล้วมีประสบการณ์ทางการเมือง ด้านการออกเสียงเลือกตั้งตามระบอบประชาธิปไตยมากที่สุด

2. การรับรู้เหตุการณ์ ข่าวสารทางการเมืองของผู้มีสิทธิในการออกเสียงเลือกตั้ง จังหวัดจันทบุรี พบว่า เพศชาย จะมีการรับรู้เหตุการณ์ ข่าวสารทางการเมืองสูงกว่าเพศหญิง โดยส่วนใหญ่แล้วมีอายุระหว่าง 27-37 ปี มีระดับการศึกษาปริญญาตรี เป็นผู้ที่มีอาชีพทางด้านอุตสาหกรรม ลูกจ้าง และข้าราชการ รัฐวิสาหกิจเป็นส่วนใหญ่ และที่สำคัญพบว่า มีประสบการณ์ทางการเมืองสูงสุดเพียงการไปออกเสียงลงคะแนนเลือกตั้ง เมื่อทดสอบด้วยสถิติ chi-square วิเคราะห์ได้ว่าปัจจัยกำหนดของสถานภาพทางเศรษฐกิจและสังคมที่มีผลต่อระดับความแตกต่างของการรับรู้เหตุการณ์ ข่าวสารทางการเมืองอย่างมีนัยสำคัญที่ระดับ 0.05 คือ เพศ อายุ ระดับการศึกษา และประสบการณ์ทางการเมืองที่แต่ละคนได้รับ

ในส่วนนี้เห็นได้ว่าฐานะทางเศรษฐกิจและสังคม อันได้แก่ เพศ อายุ ระดับการศึกษา และประสบการณ์ทางการเมือง เป็นปัจจัยที่มีอิทธิพลต่อการรับรู้เหตุการณ์ ข่าวสารทางการเมือง เป็นไปตามผลการวิจัยที่ผ่านมาและสมมุติฐานที่ได้กำหนดไว้ ยกเว้นสถานภาพทางด้านอาชีพเท่านั้น

3. การติดตามและรับข่าวสารจากแหล่งข่าวสารทางการเมือง ของผู้มีสิทธิในการออกเสียงเลือกตั้งในจังหวัดจันทบุรี พบว่า สถานภาพทางเศรษฐกิจและสังคม อันได้แก่ เพศ อายุ ระดับการศึกษา อาชีพและประสบการณ์ทางการเมืองสูงสุด จะติดตามและรับข่าวสารจากแหล่งข่าวสารทางการเมือง โดยสื่อมวลชนมากที่สุด เมื่อทดสอบด้วยสถิติ chi-square วิเคราะห์ได้ว่า ปัจจัยกำหนดของสถานภาพทางเศรษฐกิจและสังคม ที่มีผลต่อระดับความแตกต่างของการติดตามรับข่าวสาร

จากแหล่งข่าวสารทางการเมืองอย่างมีนัยสำคัญที่ระดับ 0.05 คือ อายุและประสบการณ์ทางการเมืองสูงสุดของแต่ละบุคคล ซึ่งน่าที่จะเป็นผลมาจากการเร่งระดมมวลชนเข้าสู่การเมือง และการพัฒนาและขยายตัวอย่างมากของการสื่อสารในด้านต่าง ๆ โดยเฉพาะอย่างยิ่ง โทรทัศน์ หนังสือพิมพ์ วิทยุ เป็นสื่อที่สามารถหล่อหลอมความรู้สึกของมหาชน ที่มีอิทธิพลต่อพฤติกรรมทางการเมืองทั้งหลายอย่างมาก จนทำให้มีการใช้สื่อมวลชนต่าง ๆ เพื่อประโยชน์ทางการเมืองกันอย่างกว้างขวาง

4. ความถี่บ่อยในการติดตามเหตุการณ์ ข่าวสารทางการเมืองของผู้มีสิทธิในการออกเสียงเลือกตั้งในจังหวัดจันทบุรี พบว่า สถานภาพทางเศรษฐกิจและสังคม อันได้แก่ เพศ อายุ ระดับการศึกษา อาชีพและประสบการณ์ทางการเมืองสูงสุด จะมีความถี่บ่อยในการติดตามเหตุการณ์ ข่าวสารทางการเมือง เกือบทุกวันมากที่สุด เมื่อทดสอบด้วยสถิติ chi-square วิเคราะห์ได้ว่า ปัจจัยกำหนดของสถานภาพทางเศรษฐกิจและสังคม ที่มีผลต่อระดับความแตกต่างของความถี่บ่อยในการติดตามเหตุการณ์ ข่าวสารทางการเมืองอย่างมีนัยสำคัญที่ระดับ 0.05 คือ อายุและอาชีพ

5. ความน่าเชื่อถือได้ของแหล่งข่าวสารทางการเมืองของผู้มีสิทธิในการออกเสียงเลือกตั้งในจังหวัดจันทบุรี พบว่า สถานภาพทางเศรษฐกิจและสังคม อันได้แก่ เพศ อายุ ระดับการศึกษา อาชีพและประสบการณ์ทางการเมืองสูงสุด จะมีความน่าเชื่อถือได้ของแหล่งข่าวสารทางการเมืองจากโทรทัศน์มากที่สุด เมื่อทดสอบด้วยสถิติ chi-square วิเคราะห์ได้ว่า ปัจจัยกำหนดของสถานภาพทางเศรษฐกิจและสังคม ที่มีผลต่อระดับความแตกต่างของความน่าเชื่อถือได้ของแหล่งข่าวสารทางการเมืองอย่างมีนัยสำคัญที่ระดับ 0.05 คือ ระดับการศึกษา อาชีพ และประสบการณ์ทางการเมืองสูงสุดของแต่ละบุคคล

6. แบบแผนพฤติกรรมการออกเสียงเลือกตั้ง (13 กันยายน 2535) ในจังหวัดจันทบุรี พบว่า โดยส่วนใหญ่แล้วจะไปสิทธิในการออกเสียงเลือกตั้ง โดยมีเหตุผลว่า ด้วยความสำนึกของตนโดยถือว่าเป็นสิทธิและตนจะต้องเข้ามีส่วนร่วมตามระบอบประชาธิปไตย และอิทธิพลของเหตุการณ์ ข่าวสารทางการเมืองที่มีอิทธิพลต่อการตัดสินใจออกเสียงเลือกตั้งอย่างมาก ซึ่งจากการเลือกตั้งในครั้งนี้ ผู้มีสิทธิในการออกเสียงเลือกตั้งส่วนใหญ่ จะเปลี่ยนแปลงพฤติกรรมการลงคะแนนเสียงเลือกตั้งไปจากเดิม

โดยเปลี่ยนแปลงการตัดสินใจลงคะแนนเสียงเลือกตั้ง "ตัวผู้สมัครรับเลือกตั้ง และ พรรคการเมือง" ซึ่งอาจจะ เป็นผลของกระบวนการชักจูงของสื่อมวลชนที่มีต่อผู้ลงคะแนนเสียงเลือกตั้ง ทำให้ผู้ลงคะแนนเสียงเลือกตั้งเกิดความต้องการมีส่วนร่วมทางการเมืองโดยมีการเปลี่ยนแปลงทัศนคติหรือการตัดสินใจในการเลือกตั้ง นอกจากนี้ยังพบว่าพรรคการเมืองที่ได้รับความนิยมครั้งนี้นมากที่สุดคือ พรรคประชาธิปไตยซึ่งผู้สมัครขณะการเลือกตั้งในลำดับที่ 1 และ 2 เหนือผู้สมัครชุดเดิม ซึ่งน่าจะอธิบายได้ว่าปัจจัยแวดล้อมก่อนที่จะมีการเลือกตั้งคือ วิกฤตการณ์ทางการเมืองที่เกิดขึ้นอาจจะมีส่วนให้ผู้มีสิทธิออกเสียงเลือกตั้งเปลี่ยนแปลงความนิยมพรรคมาเป็นพรรคประชาธิปไตยมากขึ้น (พรรคประชาธิปไตยมีส่วนร่วมชุมนุมในเดือนพฤษภาคม 2535) ส่วนผู้สมัครรับเลือกตั้งที่ได้รับความนิยมตามลำดับคือ นายอานาจ เพ็งจิตต์, นายประวิทย์ อุตตะโมต และนาย สมชาย นิยมกิจ ตามลำดับ เกณฑ์สำคัญในการลงคะแนนเสียงเลือกตั้งจะคำนึงถึง นโยบายหรือพรรคการเมือง

7. ความนิยมต่อพรรคการเมืองของผู้มีสิทธิในการออกเสียงเลือกตั้งในจังหวัดจันทบุรี พบว่าสถานภาพทางเศรษฐกิจและสังคม อันได้แก่ เพศ อายุ ระดับการศึกษา อาชีพ และประสบการณ์ทางการเมืองสูงสุด จะให้ความนิยมต่อ พรรคประชาธิปไตยมากที่สุด เมื่อวิเคราะห์ด้วยสถิติ chi-square พบว่า ไม่มีปัจจัยกำหนดของสถานภาพทางเศรษฐกิจและสังคม ที่มีผลต่อระดับความแตกต่างของความนิยมพรรคการเมืองอย่างมีนัยสำคัญที่ระดับ 0.05

8. ความนิยมต่อผู้สมัครรับเลือกตั้ง ของผู้มีสิทธิในการออกเสียงเลือกตั้งในจังหวัดจันทบุรี พบว่า สถานภาพทางเศรษฐกิจและสังคม อันได้แก่ เพศ อายุ ระดับการศึกษา อาชีพและประสบการณ์ทางการเมืองสูงสุดจะให้ความนิยมต่อตัว นาย อานาจ เพ็งจิตต์ โดยเฉลี่ยแล้วมากที่สุด ลำดับรองลงมา คือ นายประวิทย์ อุตตะโมตและนายสมชาย นิยมกิจ ตามลำดับ เมื่อวิเคราะห์ด้วยสถิติ chi-square พบว่า ปัจจัยกำหนดของสถานภาพทางเศรษฐกิจและสังคม ที่มีผลต่อระดับความแตกต่างของความนิยมต่อตัวผู้สมัครรับเลือกตั้ง อย่างมีนัยสำคัญที่ระดับ 0.05 คือ อายุ ระดับการศึกษา อาชีพ

อภิปรายผลการศึกษา

การเลือกตั้งเป็นกระบวนการทางการเมืองอย่างหนึ่ง เป็นกิจกรรมที่แสดงออกถึงการมีส่วนร่วมทางการเมือง (political participation) ของประชาชนผู้เป็นเจ้าของอำนาจอธิปไตย

ด้วยการไปออกเสียงเลือกตั้งผู้แทนของตน เพื่อทำหน้าที่ในรัฐสภาและในรัฐบาล เป็นกลไกแสดงออกซึ่งเจตจำนงของประชาชนที่เรียกว่าร้อง และสนับสนุนให้มีการปฏิบัติจัดทำหรือละเว้นการทําอย่างหนึ่งอย่างใดทางการเมืองและการตัดสินใจในนโยบายสาธารณะที่จะมีผลกระทบต่อประชาชน การเลือกตั้งจึงเป็นการมีส่วนร่วมทางการเมืองอย่างหนึ่งซึ่งเป็นหลักการสำคัญอย่างหนึ่งของประชาธิปไตย ที่หมายถึงการมีส่วนร่วมที่ประชาชนจะพึงมีในการกำหนดนโยบาย การตัดสินใจและกำหนดกิจการต่าง ๆ ของรัฐและทางการเมือง ตลอดจนเป็นการมีส่วนร่วมของประชาชน เช่น การเลือกตั้ง การเป็นรัฐบาล การมีอิทธิพลต่อรัฐบาล การแสดงความคิดเห็นต่าง ๆ ในทางการเมือง

ปัญหาสำคัญอย่างหนึ่งของประเทศกำลังพัฒนาโดยทั่วไปคือ การที่ประชาชนมีความรู้เกี่ยวกับข่าวสารการเมือง หรือความเป็นไปของประเทศชาติของตนอยู่ในวงจำกัด ลักษณะดังกล่าวนี้หากพิจารณาในกรอบของทฤษฎีระบบ (System Theory) แล้วก็อาจกล่าวได้ว่า ประชาชนของระบบเป็นปัจจัยนำเข้า (input) ที่ค่อยประสิทธิภาพ บทบาทหน้าที่ของประชาชนในฐานะปัจจัยนำเข้าได้แก่การเป็นผู้เรียกร้อง (demand) และสนับสนุน (support) ต่อระบบการเมือง ซึ่งเป็นปัจจัยสำคัญอย่างยิ่งที่ทำให้กระบวนการทางการเมืองดำเนินไปได้โดยปกติหรือมีคุณภาพ ความค่อยประสิทธิภาพของปัจจัยนำเข้า เป็นสาเหตุหนึ่งที่ทำให้ระบบการเมืองดำเนินไปอย่างไม่ราบรื่นหรือขาดเสถียรภาพ และถ้าหากระบบไม่สามารถปรับตัวให้อยู่ในสภาวะสมดุลได้แล้ว ก็จะทำให้เกิดการใช้สิทธิทางการเมือง ทำให้ระบบล้มลุกคลุกคลานหรือในที่สุดทำให้ระบบแตกสลาย การแตกสลายของระบบได้แก่ การปฏิวัติ สงครามหรือความวุ่นวายทางการเมือง ซึ่งจะนำไปสู่การจัดตั้งระบบการเมืองใหม่ที่มีความเหมาะสมกว่าขึ้นมาแทน

การที่ประชาชนในบางประเทศมีความรู้ข่าวสารการเมืองอยู่ในระดับต่ำนั้น มีสาเหตุสำคัญอยู่หลายประการ เช่น ปัญหาความยากจน ปัญหาด้านการสื่อสารคมนาคม เป็นต้น โดยทั่วไปแล้วประเทศที่กำลังพัฒนามักมีการคมนาคมที่ไม่สะดวกนัก ไปมาหาสู่กันหรือติดต่อสื่อสารกันลำบาก สิ่งเหล่านี้เป็นอุปสรรคต่อการได้มาซึ่งข่าวสารการเมือง นอกจากนี้การศึกษาของประชาชนก็มีความสัมพันธ์สูงกับความสนใจต่อการเมือง มีการอนุมานว่า เนื่องจากประชาชนในประเทศที่กำลังพัฒนามีการอ่านออกเขียนได้ต่ำ จึงน่าจะมีความรู้ข่าวสารการเมืองต่ำไปด้วย

เลสเตอร์ คับเบิลยู มิลแบรท พบว่าชาวสวาททางการเมือง เป็นปัจจัยภายนอกที่สำคัญ ปัจจัยหนึ่งที่มีอิทธิพลต่อการเข้ามามีส่วนร่วมทางการเมืองของบุคคล ปัจจุบันเมื่อสื่อมวลชนมีการถ่ายทอดข่าวสาร ความเคลื่อนไหวของสถานการณ์ทางการเมืองมากขึ้น บทบาทของชาวสวาทการเมืองจึงมีส่วนช่วยทำให้ประชาชนได้เกิดความรู้ ความเข้าใจ เรื่องราวทางการเมืองมากขึ้น¹

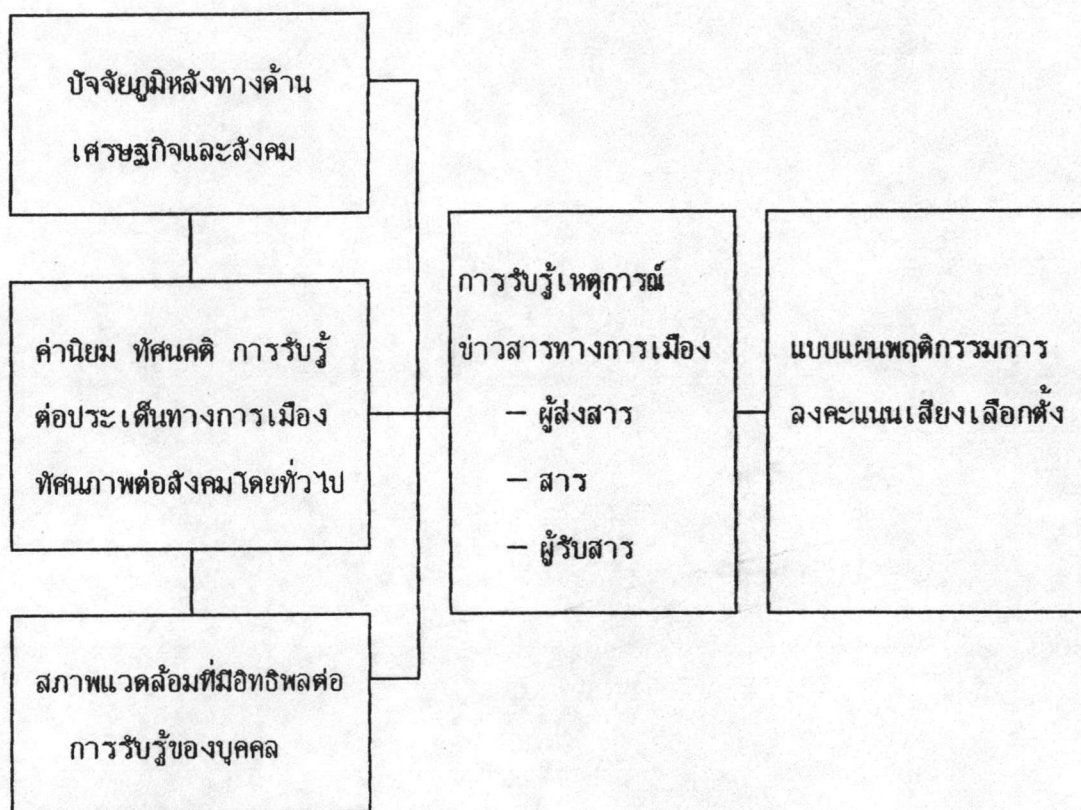
จังหวัดจันทบุรีมีสมาชิกสภาผู้แทนราษฎรได้ 3 คน ก่อนการเลือกตั้งเมื่อวันที่ 13 กันยายน 2535 สมาชิกสภาผู้แทนราษฎรทั้งสามคนได้แก่ นายวโรทัย ภิณฑลสาสน์, นายธวัชชัย อนามพงษ์ และนายประวิทย์ อุตตะโมค ทั้งหมดสังกัดพรรคประชากรไทย แต่จากการเลือกตั้งเมื่อวันที่ 13 กันยายน 2535 อดีตสมาชิกสภาผู้แทนราษฎรทั้งสามคน ได้ย้ายพรรคไปสังกัดพรรคชาติพัฒนาซึ่งมี พลเอกชาติชาย ชุณหะวัณ เป็นหัวหน้าพรรค จัดตั้งพรรคขึ้นโดยรวบรวมอดีตสมาชิกสภาผู้แทนราษฎรจากพรรคต่าง ๆ โดยเฉพาะพรรคชาติไทยจัดตั้งเป็นพรรคใหม่ ชื่อ พรรคชาติพัฒนา แต่ผลการเลือกตั้งเมื่อวันที่ 13 กันยายน 2535 ที่ผ่านมามีปรากฏว่า นายประวิทย์ อุตตะโมค ได้รับเลือกตั้งเป็นสมาชิกสภาผู้แทนราษฎร อันดับสาม (53,193 คะแนน) ส่วน นายวโรทัย และนายธวัชชัย สอบตก ไม่ได้รับเลือกตั้งเป็นสมาชิกสภาผู้แทนราษฎร ผู้ที่ได้รับเลือกตั้งเป็นสมาชิกสภาผู้แทนราษฎรอันดับหนึ่ง และอันดับสอง ได้แก่ นายสมชาย นิยมกิจ (61,819 คะแนน) และนายอานาจ เฟ่งจิตต์ (58,462 คะแนน) ซึ่งทั้งสองคนสังกัดพรรคประชาธิปัตย์ ซึ่งเป็นพรรคการเมืองพรรคหนึ่งในการเข้าร่วมการเรียกร้องประชาธิปไตยต่อต้านรัฐบาล พลเอก สุจินดา คราประยูร จากวิกฤตการณ์ทางการเมืองในเดือน พฤษภาคม 2535 และผลการเลือกตั้งเมื่อวันที่ 13 กันยายน 2535 ผลการเลือกตั้งคือ

1. นายสมชาย นิยมกิจ
2. นายอานาจ เฟ่งจิตต์
3. นายประวิทย์ อุตตะโมค

ดังนั้นจึงสามารถสรุปได้ว่า สาเหตุที่อดีตสมาชิกสภาผู้แทนราษฎร 2 คน คือ นายวโรทัย ภิณฑลสาสน์ และ นายธวัชชัย อนามพงษ์ ซึ่งเดิมสังกัดพรรคประชากรไทย อันเป็นพรรคหนึ่งในห้าพรรคที่ร่วมรัฐบาลพลเอก สุจินดา คราประยูร สังกัดพรรคประชาธิปัตย์ พ่ายแพ้การเลือกตั้งครั้งนี้

¹ ินฤพนธ์ เศรษฐสุวรรณ, บทบาทการสำรวจประชามติในฐานะชาวสวาทการเมือง, หน้า 40.

ให้แก่พรรคประชาธิปไตย โดยเฉพาะนายวโรทัย ที่เคยดำรงตำแหน่งอธิบดีกรมตำรวจ มหาดไทย และอดีตสมาชิกสภาผู้แทนราษฎรจังหวัดจันทบุรี 4 สมัยติดต่อกัน เช่นเดียวกับนายวิชชัย ซึ่งเป็นอดีตสมาชิกสภาผู้แทนราษฎรจังหวัดจันทบุรี 3 สมัยติดต่อกัน แม้แต่นายประวิทย์ อดีตสมาชิกสภาผู้แทนราษฎรจังหวัดจันทบุรี 3 สมัย ซึ่งได้รับเลือกตั้งเป็นสมาชิกสภาผู้แทนราษฎรจังหวัดจันทบุรีในการเลือกตั้งเมื่อวันที่ 13 กันยายน 2535 แต่ก็ได้รับคะแนนเสียงเป็นอันดับที่สาม พ่ายแพ้แก่นายสมชาย นิยมกิจและนายอำนาจ เฟ่งจิตต์ โดยสิ้นเชิง จึงอนุมานจากผลการวิเคราะห์ข้อมูลของการศึกษาในครั้งนี้ พบว่าการรับรู้เหตุการณ์ทางการเมืองเกี่ยวกับวิกฤตการณ์การเมืองในเดือนพฤษภาคม 2535 น่าจะเป็นปัจจัยหนึ่งที่มีอิทธิพลต่อประชาชนส่วนใหญ่ในจังหวัดจันทบุรี เป็นผลให้พฤติกรรมกรรมการลงคะแนนเสียงเลือกตั้งของประชาชนในจังหวัดจันทบุรี มีความแตกต่างจากการเลือกตั้งในครั้งก่อน ๆ กล่าวในเชิงสรุปรวมได้ว่า แบบแผนพฤติกรรมกรรมการลงคะแนนเสียงเลือกตั้งสมาชิกสภาผู้แทนราษฎรของจังหวัดจันทบุรี เมื่อวันที่ 13 กันยายน 2535 มีปัจจัยต่าง ๆ เกี่ยวข้องเป็นจำนวนมาก แต่ละปัจจัยต่างมีอิทธิพลเกื้อกูลซึ่งกันและกัน เมื่อปัจจัยหนึ่งเปลี่ยนแปลงไป ก็จะมีผลกระทบต่อปัจจัยอื่น ๆ ต่อเนื่องกันไป ปัจจัยเหล่านั้นมีทั้งที่เป็นสถานภาพทางด้านเศรษฐกิจและสังคม ปัจจัยด้านการรับรู้เหตุการณ์ ข่าวสารทางการเมือง การสื่อสารและอื่น ๆ โดยเฉพาะการรับรู้เหตุการณ์ ข่าวสารทางการเมือง นับว่าเป็นปัจจัยที่มีความสำคัญอย่างมาก ถ้าผู้มีสิทธิในการออกเสียงเลือกตั้งมีความสนใจต่อการรับรู้เหตุการณ์ ข่าวสาร ความเคลื่อนไหวต่าง ๆ และแสวงหาข้อมูล ความรู้ทางการเมืองอยู่เสมอ ก็จะมีผลในด้านการชักจูงทางการเมือง (political persuasion) ซึ่งมีอิทธิพลต่อการสร้างรูปแบบของแนวความคิดทางการเมือง ความรู้สึกทางการเมือง เหตุการณ์ หรือข่าวสารทางการเมืองที่ประชาชนได้รับ จะเป็นสิ่งที่กระตุ้นความรู้สึกทางด้านจิตใจ ทำให้บุคคลที่ได้รับข่าวสารมีการพัฒนาความคิดเห็น การปรับตัว และการเปลี่ยนแปลงทัศนคติ ทำให้บุคคลนั้นมีความต้องการแสดงออกในพฤติกรรมมีส่วนร่วมทางการเมือง เช่น ต้องการไปลงคะแนนเสียงเลือกตั้ง เพื่อตอบสนองความต้องการของตนเองบางอย่าง เป็นต้น



รูปที่ 6.1 ตัวแบบเชิงสมมติของการวิเคราะห์อิทธิพลการรับรู้เหตุการณ์ ข่าวสารทางการเมืองที่มีผลต่อพฤติกรรมลงคะแนนเสียงเลือกตั้ง

เมื่อเรานำปัจจัยเหตุการณ์ ข่าวสารทางการเมือง มาอธิบายแบบแผนพฤติกรรมการลงคะแนนเสียงเลือกตั้งครั้งนี้ ภายใต้กรอบของทฤษฎีการรับรู้ข่าวสาร ทฤษฎีการมีส่วนร่วมทางการเมือง และทฤษฎีพฤติกรรมการลงคะแนนเสียงเลือกตั้ง ผลของการวิจัยที่ชี้ให้เห็นว่าผู้ที่มีสิทธิลงคะแนนเสียงเลือกตั้งส่วนมากมีการเปลี่ยนแปลงความนิยมในผู้สมัครหรือพรรคการเมืองเดิมนั้น อาจอธิบายได้ว่าในช่วงก่อนการเลือกตั้งครั้งนี้ ได้เกิดวิกฤตการณ์ทางการเมือง ประชาชนอาจจะได้รับทราบข่าวสารเหตุการณ์ทางการเมืองจากช่องทางการสื่อสารระหว่างบุคคลหรือการสื่อสารมวลชน ทำให้ประชาชนได้ทราบข้อเท็จจริงที่เกิดขึ้น ซึ่งสิ่งนี้จะเป็นสิ่งเร้าหรือปัจจัยที่กระตุ้น (stimuli) ต่อระบบการรับรู้และภูมิหลังการรับรู้ (perceptual screen) ของบุคคล ทำให้ประชาชนเริ่มพิจารณาทบทวนความเชื่อและทัศนคติของตนเองว่ามีความเห็นเกี่ยวกับเหตุการณ์ทางการเมืองนั้นอย่างไร ในขณะที่เดียวกันก็หาวิธีสนองความต้องการหรือพยายามปรับความเชื่อ ทัศนคติ หรือพฤติกรรมให้สอดคล้อง เช่นเมื่อได้รับทราบข่าวสารเหตุการณ์ทางการเมือง พบว่ามีบางสิ่งบางอย่างไม่ถูกต้อง ทำให้เกิดความคิดต้องการมีส่วนร่วมในทางการเมือง โดยการออกไปลงคะแนนเสียงเลือกตั้งเพื่อคัดเลือกรัฐบาลใหม่ตามที่ตนต้องการ

จากผลการวิจัยชี้ให้เห็นว่า การรับรู้เหตุการณ์ทางการเมืองของกลุ่มตัวอย่างในจังหวัดจันทบุรีนั้น มีอิทธิพลต่อการตัดสินใจลงคะแนนเสียงเลือกตั้งในระดับปานกลางถึงค่อนข้างมาก แต่เมื่อสอบถามถึงหลักเกณฑ์สำคัญ ที่ประชาชนถือเอาเป็นหลักในการตัดสินใจลงคะแนนเสียงเลือกตั้งแล้วปรากฏว่า ส่วนมากจะถือเอานโยบายหรือพรรคการเมือง และคุณสมบัติส่วนตัวของผู้สมัครรับเลือกตั้งเป็นเกณฑ์สำคัญมากกว่าข่าวสารทางการเมืองที่ได้รับ ซึ่งจากผลการศึกษาที่มีลักษณะใกล้เคียงกันของ Joseph T. Klapper¹ พบว่าอิทธิพลของสื่อมวลชนในการรายงานข่าวสารทางการเมืองนั้น จะมีผลกระทบโดยตรงต่อทัศนคติและพฤติกรรมของบุคคลในสังคมไม่มากนัก แต่สื่อมวลชนจะมีบทบาทในการเสริมอัมภาสัย (predisposition) และทัศนคติที่มีอยู่แล้วอิทธิพลจากสื่อมวลชนมักถูกลบเลือนโดยอิทธิพลจากความสัมพันธ์ส่วนบุคคล (interpersonal influence)

1 Joseph T. Klapper, The Effect of Mass Communication, p.175.

เราจึงอาจอธิบายได้ว่าการที่กลุ่มตัวอย่างส่วนมากยึดถือนโยบายหรือพรรคการเมือง และคุณสมบัติส่วนตัวของผู้สมัครรับเลือกตั้ง เป็นเกณฑ์สำคัญในการตัดสินใจลงคะแนนเสียงเลือกตั้ง มากกว่าข่าวสารเหตุการณ์ทางการเมืองที่ได้รับนั้น ก็เนื่องจากว่าความนิยมต่อพรรคการเมืองหรือความผูกพันกับพรรคการเมืองหรือผู้สมัครรับเลือกตั้ง ยังเป็นปัจจัยที่สำคัญที่มีอิทธิพลต่อแบบแผนการลงคะแนนเสียงเลือกตั้งของคนไทยอย่างมาก อย่างไรก็ตาม จากการวิจัยโดยทั่วไปพบว่า ความนิยมพรรคเมื่อผนวกเข้ากับปัจจัยเฉพาะช่วงสมัยบางอย่าง เช่น ประเด็นนโยบายทางการเมืองที่สำคัญในช่วง หรือสถานการณ์ทางการเมือง (เหตุการณ์ทางการเมือง) ที่เกิดขึ้นเฉพาะช่วงสมัย เป็นต้น จะมีความเชื่อมโยงและมีอิทธิพลต่อแบบแผนการลงคะแนนเสียงเลือกตั้งมากยิ่งขึ้น เราจึงสามารถสรุปผลการวิจัยครั้งนี้ในอีกประเด็นได้ว่า เหตุการณ์ทางการเมืองและข่าวสารทางการเมืองที่ประชาชนได้รับก่อนการเลือกตั้งในเดือนกันยายน 2535 นั้นมีอิทธิพลต่อการตัดสินใจลงคะแนนเสียงเลือกตั้งของประชาชนอย่างมาก แต่หลักเกณฑ์สำคัญที่สุดที่ประชาชนใช้เป็นหลักในการเลือกตั้งครั้งนี้หาใช่เหตุการณ์ทางการเมือง หรือข่าวสารทางการเมืองไม่ แต่ยังคงเป็นเรื่องของความนิยมพรรค ความนิยมในตัวผู้สมัครรับเลือกตั้ง หรือความผูกพันที่มีต่อสิ่งเหล่านี้ เหตุการณ์ทางการเมืองเป็นเพียงปัจจัยภายนอกระยะสั้นที่ผู้ลงคะแนนเสียงเลือกตั้งนำมาประกอบการตัดสินใจในการลงคะแนนเสียงเลือกตั้งเท่านั้น ดังนั้น เราจึงไม่อาจนำทฤษฎีพฤติกรรมกรรมการลงคะแนนเสียงเลือกตั้ง ในส่วนของทฤษฎีระบบมาอธิบายผลการวิจัยนี้ได้อย่างชัดเจนนัก เพียงอาจกล่าวได้ว่า เหตุการณ์ทางการเมืองที่เกิดขึ้นก่อนการเลือกตั้งอาจจะทำให้บุคคลบางกลุ่มเปลี่ยนแปลงความนิยมพรรค ความนิยมในตัวผู้สมัครรับเลือกตั้งไปยังอีกพรรคหนึ่งหรือผู้สมัครคนอื่น แต่ในขณะที่เหตุการณ์ทางการเมืองที่เกิดขึ้น ก็ไม่อาจทำให้บุคคลบางกลุ่มเปลี่ยนแปลงความนิยมในพรรคการเมืองหรือผู้สมัครที่ตนมีความผูกพันมาแต่เดิมได้เช่นกัน

ข้อเสนอแนะในการศึกษา

การศึกษาเรื่องนี้ เป็นการศึกษาสำรวจแบบแผนพฤติกรรมกรรมการลงคะแนนเสียงเลือกตั้งในจังหวัดจันทบุรี การออกแบบศึกษาวิจัยมุ่งพิจารณาถึงอิทธิพลของการรับรู้เหตุการณ์ ข่าวสารทางการเมืองที่มีต่อการลงคะแนนเสียงเลือกตั้ง โดยใช้กรอบทางทฤษฎีเชิงประจักษ์ (empirical theory) จากผลของการศึกษา มีข้อเสนอแนะดังต่อไปนี้ -

1. การศึกษาอิทธิพลของการรับรู้เหตุการณ์ทางการเมือง ที่มีผลต่อพฤติกรรมทางการเมือง เสี่ยงเลือกตั้งในจังหวัดจันทบุรี เป็นการศึกษายังไม่สมบูรณ์นักเนื่องจากมีข้อจำกัดด้านงบประมาณ เวลา การเก็บรวบรวมข้อมูล การสุ่มตัวอย่างอาจมีข้อผิดพลาดได้ จึงควรได้มีการออกแบบการวิจัยที่มีความซับซ้อน ชัดเจนยิ่งขึ้น เพื่อทำการทดสอบความสัมพันธ์เชิงสาเหตุ (causal relation) ระหว่างปัจจัยต่าง ๆ ที่เกี่ยวข้อง เพื่อสามารถกำหนดปัจจัยต่าง ๆ ได้อย่างถูกต้อง

2. การจะเสริมสร้างให้ประเทศที่มีการปกครองแบบประชาธิปไตย ทำให้ระบบการเมือง เสถียรภาพและมีประสิทธิภาพ จำเป็นอย่างยิ่งที่จะต้องมีการแก้ไขต่าง ๆ ที่เพียงพอ เพื่อทำหน้าที่ในการสื่อสารข่าวสารและเชื่อมโยงสิ่งต่างๆที่เกิดขึ้น จึงควรจะต้องสร้างระบบการสื่อสารและการเชื่อมโยง เพื่อเชื่อมโยงสังคมและรัฐบาล เข้าด้วยกัน และเพื่อให้เส้นทางของการสื่อสาร (communication channels) ภายในสังคม ภายในรัฐบาล และระหว่างรัฐบาลกับสังคมให้เกิดขึ้นได้

3. การรับรู้เหตุการณ์ ข่าวสารต่าง ๆ ทางการเมือง จะพบว่าสื่อมวลชนต่าง ๆ มีอิทธิพลอย่างมากต่อการรับรู้ของประชาชน ดังนั้นสื่อมวลชนต่าง ๆ ควรทำหน้าที่ในการสื่อสารความคิดเห็น ความต้องการ ปัญหาและข้อเรียกร้องผลประโยชน์ต่าง ๆ ของประชาชน ต่อหน่วยงานของรัฐ และรัฐเองก็จำเป็นต้องอาศัยเส้นทาง (channels) เพื่อใช้ไปยังสื่อต่าง ๆ ในสังคม การรับรู้เหตุการณ์ ข่าวสารของประชาชนสื่อมวลชนจะต้องทำหน้าที่ในการรวบรวม กลั่นกรอง ข้อเรียกร้องต่าง ๆ ตลอดจนช่วยแก้ไขปัญหา ข้อขัดแย้งต่าง ๆ ระหว่างกลุ่มต่าง ๆ ในสังคมด้วย ในระบอบประชาธิปไตย เสียงของประชาชนจะต้องได้รับการรับฟังและได้รับการตอบสนองจากรัฐบาล ด้วยเหตุนี้ ประชาชนควรจะต้องมีวิถีทางบางอย่างที่ถาวรที่อาจใช้เพื่อสื่อสารข้อเรียกร้องต่าง ๆ ในลักษณะที่จะทำให้รัฐบาลตอบสนอง และประชาชนทุกกลุ่มจะต้องมีเส้นทางหรือเครื่องสื่อสารในการที่จะแสดงออกซึ่งความคิดเห็นและผลประโยชน์ต่าง ๆ ของตน ประชาธิปไตยจะเกิดขึ้นได้ยาก ถ้าหากบุคคลบางกลุ่มบางพวกเท่านั้นที่มีโอกาสเข้าถึง ผูกขาดการสื่อสารและใช้ประโยชน์ของการสื่อสารไว้เพียงกลุ่มเดียว

ดังจะเห็นได้ว่าปัญหาทางการเมืองประการหนึ่งของประเทศกำลังพัฒนานั้น คือ การที่ประชาชนมีความรู้เกี่ยวกับข่าวสารทางการเมืองอยู่ในวงจำกัด ซึ่งถ้าหากพิจารณาในรอบของทฤษฎีระบบแล้ว ถ้าประชาชนขาดความรู้เกี่ยวกับข่าวสารความเป็นไปทางการเมือง จะเป็นปัจจัยนำเข้า (input)

ที่ค้อยประสิทธิภาพ (เป็นผู้เรียกร้อง demand และสนับสนุน support) ทำให้ระบบการเมืองดำเนินไปอย่างไม่มีวี่วั้น ขาดเสถียรภาพ และถ้าหากระบบการเมืองไม่สามารถปรับตัวอยู่ในภาวะสมดุลได้ จะทำให้เกิดการไร้ประสิทธิภาพทางการเมือง ดังนั้น ประชาชนในฐานะพลเมืองดี (informed citizen) ที่รู้ความเป็นไปของบ้านเมือง และทำหน้าที่ด้านปัจเจกนำเข้า (input) ของระบบการเมืองได้อย่างมีประสิทธิภาพ จึงเป็นสิ่งจำเป็นสำหรับการเมืองทุกระบบ

4. อิทธิพลของการรับรู้เหตุการณ์ทางการเมือง ที่ต่อพฤติกรรมการลงคะแนนเสียงเลือกตั้ง จำเป็นที่จะต้องอาศัยการศึกษา การเผยแพร่ข่าวสาร การโฆษณาต่างๆ รัฐบาลสามารถที่จะสร้างแรงสนับสนุนจากประชาชน และสามารถที่จะสร้างความเป็นอันหนึ่งอันเดียวกันของสังคมได้ ตลอดจนสามารถที่จะปลูกฝังค่านิยม ความรู้สึกนึกคิดต่าง ๆ ในลักษณะที่เป็นการช่วยส่งเสริมเสถียรภาพและประสิทธิภาพของรัฐบาล อย่างไรก็ตามในการที่จะทำให้ระบบการเมืองมีเสถียรภาพและประสิทธิภาพอย่างแท้จริงจำเป็นที่จะต้องอาศัยสถาบันที่มีขีดสถาบันของรัฐด้วย กล่าวคือ เครื่องมือที่ใช้ในการสื่อสาร และการเชื่อมโยง เช่น พรรคการเมือง กลุ่มผลประโยชน์ สื่อมวลชนต่าง ๆ ฯลฯ จะต้องให้มีโอกาสได้ทำหน้าที่ใน เรื่องการมีส่วนร่วมทางการเมือง การสร้างบูรณาการทางการเมือง และสร้างแรงสนับสนุนทางการเมืองด้วย

ถึงแม้ว่าประชาชนจะมีความรู้ ความเข้าใจในทางการเมือง การบริหารงานของรัฐบาล นโยบายทางการเมืองต่าง ๆ ของรัฐบาลเป็นอย่างดีเพียงใด แต่ถ้าปราศจากเสียงซึ่งระบบของการสื่อสาร หรือตัวเชื่อมโยงระหว่างประชาชนและรัฐบาล ก็ยากที่จะทำอะไรต่อรัฐบาลได้ ข้อที่ควรระวังอีกอย่างหนึ่งคือ ระบบการสื่อสารจะต้องมีอิสระพอควร เสถียรภาพและประสิทธิภาพที่แท้จริงของรัฐบาลจะเป็นไปได้ยากถ้าไปมัดกั้นขัดขวางไม่ให้ประชาชนทำอะไรกับรัฐบาลได้

5. สำหรับในด้านการพัฒนาประเทศ การสื่อสารในฐานะที่เป็นสายใยของสังคม และเป็นส่วนประกอบที่แนบแน่น และมีความสำคัญต่อกระบวนการทางสังคม การสื่อสารเป็นสิ่งสำคัญสำหรับการพัฒนา จากผลการวิจัยที่ผ่านมา พบว่าการที่ประชาชนได้รับรู้เหตุการณ์ข่าวสารทางการเมืองซึ่งเป็นผลจากการสื่อสารทางการเมือง มีผลต่อการเปลี่ยนแปลงพฤติกรรมการลงคะแนนเสียงเลือกตั้ง

ย่อมสรุปได้ว่าการสื่อสารกับการเปลี่ยนแปลงมีความสัมพันธ์กัน และการพัฒนายังเป็นเรื่องเกี่ยวกับการเปลี่ยนแปลง การทำให้ทันสมัย การทำให้เป็นอุตสาหกรรม การทำให้เป็นแบบตะวันตกและการเจริญเติบโต การต่อต้านการเปลี่ยนแปลง การไม่มีความเชื่อมั่นสิ่งใหม่เหล่านี้ ล้วนแต่เป็นอุปสรรคสำคัญสำหรับการพัฒนาทั้งสิ้น การสื่อสารจึงเป็นปัจจัยที่สำคัญยิ่งสำหรับการพัฒนา

6. การสื่อสารมีบทบาทอย่างยิ่งในทางการเมือง ข่าวดารทางการเมืองจัดเป็นสิ่งสำคัญของสมาชิกในชุมชน เพราะเป็นสิ่งที่ทำให้เกิดการแข่งขันคัดเลือกผู้นำที่ดี มีความรู้ความสามารถ การสื่อสารทำให้ประชาชนตระหนักถึงความสำคัญของตนที่มีต่อการเข้าร่วมทางการเมือง ทั้งในด้าน การเลือกตั้งผู้แทนและการควบคุมรัฐบาล รัฐบาลจึงควรเรียนรู้ความต้องการของประชาชน โดยการวางโครงการที่เหมาะสมกับความต้องการนั้น ขณะเดียวกันควรช่วยให้ประชาชนได้ทราบถึงแผนการ และโครงการต่าง ๆ ของรัฐบาล อันก่อให้เกิดความเป็นเอกภาพของชาติ ส่งผลให้ประเทศชาติมั่นคง มีอำนาจ โดยการสื่อสารจะช่วยขยายความผูกพันซึ่งกันและกันให้กว้างขวางขึ้นจนเป็นปึกแผ่น

7. ดังนั้นในการพัฒนาประเทศรัฐจึงควรใช้การสื่อสารในฐานะเป็นเครื่องมือทางการเมือง กล่าวคือ การทำหน้าที่ถ่ายทอดข่าวสารและความรู้ทางการเมือง, การเผยแพร่ปลูกฝังความเชื่อทางการเมือง และการพัฒนาทางการเมือง โดยเฉพาะการพัฒนาทางการเมืองนั้น กระบวนการพัฒนาที่สมบูรณ์ย่อมจะต้องมีการพัฒนาการเมืองอยู่ด้วย มิใช่มีแต่การพัฒนาด้านเศรษฐกิจและสังคมเท่านั้น โดยเฉพาะประเทศไทยที่ตั้งเป้าหมายและอุดมการณ์ของชาติไว้ว่า จะบริหารและพัฒนาประเทศในทิศทางการระบอบประชาธิปไตย ดังนั้นการพัฒนาด้านการเมืองจึงจะต้องกระทำกันอย่างเอาใจจริงเอาใจมากขึ้น รวมทั้งการชักชวนโน้มน้าวให้เข้ามามีส่วนร่วมในกระบวนการทางการเมืองต่าง ๆ เช่น การลงคะแนนเสียงเลือกตั้งผู้แทนราษฎร การสมัครเป็นผู้แทนราษฎรในองค์การทางการเมืองระดับชาติหรือระดับท้องถิ่น เป็นต้น การสื่อสารทุกประเภทควรที่จะเข้ามาช่วยสังคมประเทศในการสร้างสรรค์บรรยากาศและความร่วมมืออย่างเต็มทีในทุกๆระดับ โดยกระทำเป็นกระบวนการอย่างต่อเนื่องซึ่งจะส่งผลให้วิถีภาวะทางการเมืองและการพัฒนาการเมืองอยู่ในระดับสูงขึ้น

8. การสื่อสารเพื่อพัฒนาทางการเมือง เป็นส่วนสำคัญของกิจกรรมทางการเมืองในแต่ละประเทศ ทั้งนี้ เพื่อให้มีผลต่อการเสริมกระชับ หรือปรับเปลี่ยนความรู้ความเข้าใจ ที่คนคิด คำนิยม ความเชื่อ และพฤติกรรมของกลุ่มสังคม หรือประชาชนโดยทั่วไปให้สอดคล้องกับระบอบการปกครอง

ตลอดจนสนับสนุนรัฐบาล การสื่อสารเพื่อพัฒนานี้ต้องกระทำโดยมีวัตถุประสงค์ของการเปลี่ยนแปลงที่ชัดเจน ต้องกระทำโดยต่อเนื่องเป็นระยะยาวอย่างเป็นระบบ และใช้วิธีการสื่อสารทุกรูปแบบเท่าที่เหมาะสม

ในการพัฒนาระบบการเมือง สื่อมวลชนควรทำหน้าที่ในการเสนอข้อเท็จจริง มากกว่าที่จะให้ความสำคัญกับบทบาทในการชักจูงความคิดเห็น แต่เพียงอย่างเดียว ความมุ่งเสนอข่าวสารที่เป็นประโยชน์เพื่อช่วยให้ประชาชนสามารถตัดสินใจได้อย่างถูกต้อง และพัฒนาความคิดและอุดมการณ์ทางการเมืองที่เอื้ออำนวยต่อการพัฒนาทางการเมือง แทนที่จะมุ่งผลในระยะสั้นในการโน้มน้าวความคิดเห็น แต่เพียงอย่างเดียว

กล่าวโดยสรุปสำหรับประเทศไทย การสื่อสารเพื่อพัฒนาทางการเมืองอย่างเป็นระบบ ต่อเนื่องระยะยาวนั้น นับว่ายังย่อหย่อนอยู่ ทั้งนี้เนื่องจากมิได้มีการกำหนดวัตถุประสงค์ที่ชัดเจนไว้ จึงไม่สามารถผลิตสารที่มุ่งผลต่อการเปลี่ยนแปลงดังกล่าวที่มีประสิทธิภาพได้ เนื่องจากไม่มีสารชัดเจนเพื่อการพัฒนาทางการเมืองเช่นนี้ การสื่อสารเพื่อการพัฒนาทางการเมืองในประเทศไทยจึงมักมุ่งที่การปรับปรุงหรือแก้ไขปัญหาทางการเมืองบางประเด็น ตามแต่ลักษณะเหตุการณ์เป็นสำคัญ ที่นับว่าเป็นการสื่อสารหลักคือการพัฒนาระบอบประชาธิปไตยและการพัฒนาความมั่นคง

ในแง่ของวิธีการสื่อสารและข่าวสารเพื่อการพัฒนาทางการเมืองนั้น รัฐบาลมีทางเลือกมากมาย โดยเฉพาะอย่างยิ่งรัฐบาลสามารถควบคุมสื่อมวลชนไว้ได้อย่างเสมอ แต่การใช้สื่อมวลชนนั้นอาจมีผลในแง่การให้ความรู้ความเข้าใจเป็นหลัก ดังนั้น หากจะมุ่งผลในการเปลี่ยนแปลงทัศนคติและพฤติกรรมเพื่อให้สนับสนุนระบอบการปกครองความมั่นคงหรือนโยบายของรัฐบาลแล้ว ควรจะอาศัยวิธีการที่มุ่งเน้นเฉพาะกลุ่ม โดยผนวกการสื่อสารแบบเผชิญหน้าระหว่างรัฐบาลกับประชาชนโดยตรงซึ่งน่าจะเป็นวิธีการที่ได้ผลในการปลุกกระดมมวลชน.